

Communitas Alkotói Ösztöndíj. Irodalom. 2012–2013.

Beszámoló

Pályázati tervemben a Kriterion kiadó (1970–1990) magyar nyelvű levelestárának feltérképezésére és egy válogatott anyag jegyzetelt közzétételére vállalkoztam.

A több mint 300 levél átírása az elvégzett munkának csak egy részét jelentette. A feltérképezett anyag forrása főként az EMKE-Szabédi Emlékházban található Kriterion Irrattár és Domokos Géza hagyaték levelestára volt. A meglehetősen nagy anyag átolvasását követően kellett dönteni a beválogatandó levelekről. A válogatás a meghatározott elvek ellenére sem volt egyszerű feladat, hisz több ezer levél közül kellett kiválasztani a közléteendőket. A válogatás ezért az írói-kiadói munka és tervek nyomán követése mellett azokat a magyar nyelvű leveleket részesítette előnyben, amelyeknek információi az intézményt érintően a korszakra is jellemző relevanciával bírtak (fontos adatokat közölnek a Ceaușescu-diktatúra évtizedeinek a „homogenizálás” jegyében egyre durvább eszközökkel folytatott nemzetiségpolitikájáról is). Így egy olyan válogatás alakult ki, mely óhatatlanul érzékelteti a terjedelmi korlátozást is, hisz az egyes kiadói években létrejött levelezések (melyek közt egyaránt található személyes hangvételű és szárazabb, hivatalos hangú) mentén érzékeltetni kívántam a könyvtermés tudományterületi, ill. tematikai gazdagságát is. S ily módon, a 300 levél inkább jelzésértékű, s egy teljesebb, több levelet magába foglaló válogatás szükségességének a feladatával szembesít.

A levelezés egyik személyi fókuszja a kiadó vezető, Domokos Géza, akit nem véletlenül nevezett metaforikusan Gálfalvi Zsolt a legtöbb könyvű romániai magyar írónak. Amint e dokumentumokból is kiderül a titulus messzemenően megillette a Kriterion arculatának kialakítóját és szellemiségének működtetőjét.

A jegyzetek megírása, komoly kutatói munkát igényelt. A Dokumentálódást a következő kutató helyeken folytattam: a kolozsvári Szabédi Emlékházban, a kolozsvári Egyetemi Könyvtárban, a kolozsvári Akadémiai Könyvtárban, a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeumban és a budapesti Országos Széchényi Könyvtárban.

Külön hangsúlyoznám a Dávid Gyulával (a Kriterion kolozsvári szerkesztőségének a vezetőjével) való személyes szakmai konzultációk jelentőségét, melyek nagy segítséget jelentettek. A levelek kontextualizálásához egyebek mellett Domokos Géza vallomáskötetei,

különösen az *Igevár. Kriterion-történet 16 helyzetben elmondva* c. kötete (Polis, 2000), de ugyanúgy Dávid Gyulának a kiadóra vonatkozó összefoglaló tanulmányai is kiválóan hasznosíthatók voltak.

A levelezés-kiadványok közül főként a Somogyi Sándor szerkesztette: *Gyulai Pál levelezése. 1843-tól 1867-ig* (MTA kiad. Bp. 1961) volt segítségemre, de ugyanúgy a levélközlések alapelveinek kialakításakor a Dávid Gyula szerkesztette *Molter Károly levelezése. I-III.* (Argumentum–Polis, Budapest–Kolozsvár), valamint a Sugár Erzsébet sajtó alá rendezte *Gaál Gábor levelek. 1921–1945.* (Kriterion, Bukarest, 1975.) és a Gáll Éva, Dávid Gyula által sajtó alá rendezett *Gáll Ernő levelek. 1949–2000* (Korunk, Napvilág Kiadó, 2009) is segített.

A levelezés anyag első részét a *Nyelv és Irodalomtudományi Közlemények* c. folyóirat közölte (NyIrK 2012/2.), illetőleg sorozatban közli. (A folyóiratot mellékeltem.) A teljes anyag kiadása is készül.

Az elvégzett munkámban nyújtott segítségért köszönettel tartozom a *Communitas Alapítványnak.*